

Ліана Литвиненко
курсант факультету підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності

Науковий керівник:
к.ю.н. **Резворович К. Р.**
завідувач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ГЕНДЕРНА ПОЛІТИКА В СУДОВІЙ СФЕРІ

Відсоток жінок-суддів, як рекомендує Спеціальна комісія ООН, є одним із показників гендерної рівності при прийнятті рішень на державному рівні [8]. У європейських судових системах питання досягнення гендерної рівності в судовій системі є на порядку денному і є предметом досліджень та аналізу Комісії з питань ефективності правосуддя Ради Європи, державою-членом якої також є Україна [4].

Враховуючи курс України на європейську інтеграцію, досягнення гендерної рівності у цій галузі вимагає першочергової уваги.

В Україні державна гендерна політика є одним із пріоритетів досягнення гендерного паритету, який передбачає рівне представництво жінок та чоловіків, рівність та рівноправність у всіх сферах суспільного життя.

У судовій системі України гендерна нерівність офіційно визнана та підтверджена як статистичними даними, так і соціологічними дослідженнями. Ось чому актуальною проблемою сьогодні є розробка ефективних механізмів, що забезпечують рівне представництво жінок та чоловіків у прийнятті соціально важливих рішень у судовій системі.

Аналіз гендерного портрету судової влади України за даними веб-сайту "Судова влада" свідчить про наявність гендерних диспропорцій як на вертикальному (щодо адміністративних посад), так і на горизонтальному рівнях у різних регіонах [4].

Так, на горизонтальному рівні представництво жінок-суддів у загальних місцевих судах східних областей України (Дніпропетровській, Запорізькій, Донецькій, Луганській та Харківській), що в середньому становить 57,17%. Тим часом у західних областях (Івано-Франківській, Рівненській, Тернопільській, Чернівецькій) кількість жінок набагато менше - в середньому 42,12%, а в Закарпатській області - 36,58%.

Також помітно нерівномірне представництво жінок у складі голів судів в регіональному вимірі: у Дніпропетровській області жінки очолюють 22 суди (47,82%), тоді як у Тернопільській області лише 4 (23,5%).

На вертикальному рівні середнє представництво жінок на адміністративних посадах у загальних місцевих судах (перша інстанція) Західного регіону України становить 28,85%, а в апеляційних судах лише 7,14%. Це свідчить про наявність так званої "скляної стелі" для жінок у побудові їхньої кар'єри. У Східному регіоні ці показники вищі: у загальних місцевих судах (перша інстанція) 49% жінок займають адміністративні посади, а в апеляційних судах - 66,67%. Це свідчить про досить високий рівень представництва жінок [5].

Важливою гарантією гендерної рівності є ефективна та неупереджена система правосуддя в країні, доступ до якої повинен бути однаково рівним як для чоловіків, так і для жінок. Аналіз міжнародного досвіду показує, що кожна держава, зосереджена на утвердженні себе як демократична, соціальна та правова, запроваджує загальні або спеціальні механізми забезпечення рівних прав та можливостей у системі правосуддя. Одним із таких спеціальних механізмів, який може забезпечити збалансованість судової влади, є гендерні квоти.

Зазвичай чоловіки не потребують захисних законів подібного роду, оскільки вони часто займають переважну позицію в суспільному житті країни. Водночас принцип офіційної рівності передбачає, що позитивні дії слід застосовувати як до жінок, так і до чоловіків. Цей підхід найбільш повно використовується в Бельгії при вирішенні гендерної рівноваги суддів у Конституційному суді [7, с. 16].

Про ефективність використання квот свідчить обрання суддів у міжнародних судах. В даний час існують системи гендерних квот для відбору до Міжнародного кримінального суду (МКС) та Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) [3]. Таким чином, пункт 19 По-

рядку призначення та призначення суддів МКС передбачає, що держави-учасниці при виборі суддів враховують необхідність представляти основні правові системи, справедливе географічне представництво та рівне представництво жінок та чоловіків на судових посадах. Процедура встановлює квоти у пункті 20, зокрема, для забезпечення справедливого представництва жінок та чоловіків у співвідношенні 30:70 (із 18 суддів принаймні 6 - кандидати однієї статі) [2].

В Україні позитивним кроком стало запровадження судової адміністрації України гендерної статистики та гендерного аналізу [6], що дозволяє визначити кількість жінок та чоловіків-суддів, а також їх кількість на адміністративних посадах. Таким чином, судова влада готова просувати ідеї гендерної рівності в українському суспільстві. Результати гендерного аналізу можуть бути використані для запровадження законодавчих, регулятивних та стимулюючих механізмів, спрямованих на зменшення гендерної асиметрії та дисбалансу в судовій системі, що дозволить інтегрувати гендерний підхід до судової влади, покращити імідж судової влади, підвищити довіру громадськості до судової влади.

1. Конституційний суд України / Офіційний веб-сайт. URL: www.ccu.gov.ua/ru (дата звернення: 14.03.2019).

2. Процедура висування кандидатур і виборів суддів Міжнародного кримінального суду : резолюція Асамблеї держав-учасниць Римського статуту від 10.09.2004 р. № ICC-ASP/3/Res.6 / Офіційний веб-сайт Міжнародного кримінального суду. URL: https://asp.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/Resolutions/ICCASP-ASP3-Res-06-RUS.pdf (дата звернення: 14.03.2019).

3. Регламент Європейського Суду з прав людини [Електронний ресурс]: прийн. на плен. зас. 01.01.2016 р. / Секретаріат Європейського Суду з прав людини. Страсбург, 2015. 85 с. URL: <http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/rus> (дата звернення: 14.03.2019).

4. Судебные системы Европы. Эффективность и качество системы правосудия : отчет 2016 г. (данные 2014 г.) / Европейская комиссия по эффективности правосудия Совета Европы, 2016. № 23. 242 с. URL: https://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/evaluation/2016/publication/2016_Overview_Russe.pdf (дата звернення: 14.03.2019).

5. Судова влада України / Офіційний веб-сайт. URL: <https://court.gov.ua> (дата звернення: 14.03.2019).

6. Узагальнення гендерного складу апеляційних та місцевих судів України, Державної судової адміністрації України та її територіальних управлінь станом на 1 січня 2019 року : судова статистика / Офіційний веб-сайт "Судова влада України". URL: <https://court.gov.ua> (дата звернення: 14.03.2019)

7. Gender equality Belgium: Country report 2014–2015 / Directorate-General for Justice and Consumers. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2016. 54 p. URL: https://www.etuc.org/sites/www.etuc.org/files/document/files/belgium_etuc_safe_at_home_safe_at_work_nal_0.pdf (Last accessed: 14.03.2019).

8. Indicators of Gender Equality: Conference of European Statisticians / United Nations Economic Commission for Europe. New York and Geneva, 2015. 136 p.